

Methodologische gids
voor de toepassing van

GENDER BUDGETING

in de Brusselse gemeenten

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
WAT IS DE BEDOELING VAN DEZE GIDS?	6
OPSTELLEN VAN EEN GENDERGEVOELIGE BEGROTING ..	8
1. INDELING IN CATEGORIEËN	11
1.1. Genderneutrale kredieten	11
1.2. 'Specifieke' kredieten	14
1.3. 'Genderbare' kredieten	15
2. GENDERTOELICHTING	17
3. VOORBEELDEN VAN GENDERNOTA'S EN -TOELICHTINGEN PER DIENST	23
3.1 Onderwijs	23
3.2 Maatschappelijk welzijn	28
3.3 Jonge kind	34
3.4 Jeugdpreventie	38
3.5 Sport	43
3.6 Cultuur	47
3.7 Economische activiteit en tewerkstelling	51
3.8 Stedenbouw, renovatie, openbaar erfgoed en gewerkzaamheden	55
3.9 Algemene diensten: organisatie, personeel, communicatie, financiën, demografie	59
LINKS	61

Methodologische gids
voor de toepassing van
GENDER BUDGETING
in de Brusselse gemeenten

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

VOORWOORD

Ik ben er trots op dat ik deze methodologische gids voor de toepassing van gender budgeting in de Brusselse gemeenten van een voorwoord mag voorzien. Weer een stap vooruit voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, weer een realisatie die laat zien dat gelijkheid echt een prioriteit is voor de Brusselse Regering.

Gender mainstreaming, d.w.z. de geïntegreerde transversale benadering van gender in het overheidsbeleid, is een van de essentiële pijlers om gendergelijkheid te bereiken, maar blijft een concept dat nog steeds niet goed bekend is. Hoewel deze aanpak al in 1995 werd voorgesteld op de VN-wereldvrouwenconferentie in Peking, duurde het tot in 2012 vooraleer het Brussels Gewest een ordonnantie aannam die de genderdimensie integreerde in haar beleidslijnen.

Sindsdien werden verschillende vorderingen gemaakt. Het Brusselse gender mainstreaming- en gelijkheidsplan 2022-2025 is een van de meest overtuigende en succesvolle voorbeelden. Dit plan, dat alle leden van de Brusselse Regering aanbelangt, toont duidelijk aan dat elk gewestelijk initiatief rekening kan, maar vooral moet houden met het genderspect. Deze methodologische gids over gender budgeting is een van de concrete acties van dit plan. Want gender mainstreaming betekent ook gender budgeting, d.w.z. een begroting die rekening houdt met het genderspect van de financiën.

Net als u ben ik ervan overtuigd dat in elk overheidsbeleid in ons Gewest het genderspect in aanmerking moet worden genomen, om te voorkomen dat wij onbewust de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen versterken of nieuwe ongelijkheden creëren.

Via ons overheidsbeleid willen en moeten wij echte gelijkheid tussen mannen en vrouwen bevorderen en vrouwen de plaats geven die hun toekomt. Er is immers duidelijk een verandering aan de gang en de dynamiek van gender mainstreaming en gender budgeting wint aan kracht. De overheden zijn er zich steeds meer van bewust dat de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen op alle niveaus moeten worden aangepakt.

Zodra de ‘genderbril’ wordt opgezet, is het inderdaad moeilijk om de seksistische discriminatie die elk element van het dagelijkse leven kan beïnvloeden, niet te zien.

Ik wil het personeel van Brussel Plaatselijke Besturen dan ook feliciteren met hun inzet voor deze kwestie, die mij na aan het hart ligt. Naast de verspreiding van deze gids zullen de gemeenten opleidingen kunnen volgen en begeleid worden op het gebied van gender budgeting, waardoor zij ook over genderstatistieken kunnen beschikken en hun overheidsoptreden kunnen verfijnen.

Door gender budgeting toe te passen, dragen de plaatselijke besturen bij tot het nog inclusiever en gelijkwaardiger maken van ons Gewest. Een ‘genderbril’ opzetten betekent vechten tegen seksisme in al zijn vormen. Deze strijd is nog lang niet voorbij, maar samen boeken we vooruitgang.

Nawal BEN HAMOU

*Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
belast met Huisvesting en Gelijke Kansen*

WAT IS DE BEDOELING VAN DEZE GIDS?

Iets meer dan twintig jaar geleden is gender mainstreaming, oftewel de transversale integratie van gendergelijkheid in alle beleidsterreinen, het internationale toneel binnengedrongen. Het was een van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie van Peking in 1995 en werd door de Europese Unie geïnstitutionaliseerd in het Verdrag van Amsterdam. Gender budgeting of gendergevoelige budgettering, als budgettaire variant van de geïntegreerde benadering van gendergelijkheid, legt het androcentrisme van de budgetten bloot, die onder het mom van schijnbare neutraliteit vaak bijdragen tot het reproduceren van de genderongelijkheden die onze samenleving ondermijnen.

Als beleidsinstrument maakt gender budgeting niet alleen een her-schikking van de uitgaven met het oog op meer gendergelijkheid mogelijk, maar brengt het ook een filosofie met zich mee van een grondige doorlichting van de overheidsuitgaven om ervoor te zorgen dat deze niet onbewust dienen om de genderstereotypes en het seksisme te versterken. Het is een geweldig instrument voor meer democratie en transparantie.

België heeft deze strategie voor de integratie van de genderdiensie in alle beleidslijnen en begrotingen overgenomen, aangezien verschillende overheidsniveaus een wetgeving inzake gendermainstreaming hebben aangenomen. Op het Brusselse lokale niveau ondersteunt Brussel Plaatselijke Besturen (BPB) sinds enkele jaren de Brusselse gemeenten bij de toepassing van beleidsmaatregelen die een genderperspectief integreren, hoewel de gemeenten daartoe niet wettelijk verplicht zijn. Sinds eind 2014 bevordert het Gewest meer bepaald de toepassing van gender budgeting in de Brusselse gemeenten.

De genderbudgetingmethode die door Brussel Plaatselijke Besturen aan de gemeenten wordt voorgesteld is de driecategoriemethode (indeling van de begrotingsartikelen in 3 categorieën):

- categorie 1: genderneutrale kredieten;
- categorie 2: specifieke kredieten met betrekking tot de acties om de gelijkheid van mannen en vrouwen te verwezenlijken;
- categorie 3: kredieten waarvoor een inaanmerkingneming van de genderdimensie relevant is.

De indeling gaat vergezeld van een korte motivering, een gendernota voor in categorie 2 ingedeelde kredieten en een gendertoelichting voor in categorie 3 ingedeelde kredieten. In deze toelichting wordt aangegeven hoe in de betrokken dossiers rekening zal worden gehouden met de genderdimensie.

Na verschillende opleidingen over dit onderwerp blijkt dat de gemeenten vragen om een praktische ondersteuning bij het opstellen van een genderbudget.

Dat is het doel van deze gids, die een samenvatting geeft van een methodologie om de toepassing van de gender budgeting te vergemakkelijken, en concrete voorbeelden voorstelt van overwegingen die in het kader van de opstelling van gendertoelichtingen, per gemeentelijke bevoegdheid, kunnen worden gemaakt. De gids werd opgesteld op basis van het werk dat in 2020 en 2021 met de gemeenten is verricht door de vereniging CORIF¹, die van Brussel Plaatselijke Besturen de opdracht heeft gekregen om de gemeenten te ondersteunen bij de uitvoering van de gender budgeting.

¹ Conseil Recherche Ingénierie Formation pour l'égalité entre femmes et hommes (Franse vereniging die zich al 40 jaar inzet voor professionele gelijkheid en genderdiversiteit en de strijd aanbindt tegen stereotypes en seksistische voorstellingen) www.corif.fr

OPSTELLEN VAN EEN GENDERGEVOELIGE BEGROTING

De opstelling van een gendergevoelige begroting vereist een grondige analyse van de begrotingsartikelen die verband houden met de uitgaven van de gemeente. Daartoe moeten de begrotingsartikelen eerst worden ingedeeld naar hun genderrelevantie, d.w.z. hun verband met gendergelijkheidsvraagstukken. De tweede stap is het verder analyseren van de kredieten waarvan is vastgesteld dat zij genderrelevant zijn, om doelstellingen en een actieplan vast te stellen om ervoor te zorgen dat het gebruik van deze kredieten zal bijdragen tot de versterking van de gendergelijkheid.

Fase 1 INDELING IN CATEGORIEËN

Categorie 1:
Genderneutrale kredieten

Categorie 2:
Specifieke kredieten die tot doel hebben de gelijkheid van mannen en vrouwen te verwezenlijken

Categorie 3:
De naar gender opsplitsbare kredieten (genderbare kredieten)

Fase 2 GENDER- TOELICHTING

- Vaststelling: de cijfers bijeenbrengen
- Financiële analyse
- Analyse van het doel van de uitgaven: identificatie van problemen
- Definitie van doelstellingen
- Uitvoering van een actieplan met gendergegevens
- Begeleiding en opvolging

01

INDELING IN CATEGORIEËN

1.1. GENDERNEUTRALE KREDIETEN

Deze kredieten behoren tot **categorie 1**. Zij hebben betrekking op dossiers waarin **geen enkele relevantie van de genderdimensie kon worden vastgesteld**, zoals:

- de huur en de huurlasten van gehuurde gebouwen, huurschade;
- de levering van water, brandstof voor de verwarming, elektriciteit en gas;
- oliën en brandstoffen voor de voertuigen;
- verzekeringen voor onroerende goederen, voertuigen, materieel;
- administratieve benodigdheden;
- telefoon-, internet- en portokosten;
- de huur van een fotokopieertoestel;
- periodieke terugbetalingen van leningen;
- financiële kosten: belastingen, interest, voorheffingen, enz.

Sommige kredieten worden vaak als 'neutraal' beschouwd terwijl zij in feite **genderbaar zijn: het gaat om de kosten in verband met het personeel** (lonen, werkgeversbijdragen, verplaatsingskosten, vakantiegeld, maaltijdcheques, voordelen, tussenkomst in vakbondspremies enz.). Zij moeten dus in categorie 3 worden ondergebracht (zij hebben namelijk duidelijk een genderdimensie: gebrek aan een genderdiversiteit in bepaalde functies, ongelijkheden in de beklede functies, de gedragen verantwoordelijkheden, de ontvangen lonen enz.). Het kan bijvoorbeeld zeer interessant zijn om de loonkosten per gender te analyseren. Het gemiddelde salaris van mannen en vrouwen zal zodoende een interessante indicator zijn voor de loongelijkheid binnen de gemeente en voor de vraag of vrouwen al dan niet toegang hebben tot de best verdienende en dus machtige posities.

Hetzelfde geldt voor de opleidingskosten, die niet neutraal zijn. Enerzijds is het interessant om het gemiddelde opleidingsbudget van mannen en vrouwen te analyseren. Mogelijk kan worden opgemerkt dat mannen vaker te vinden zijn in technische functies waarvoor dure opleidingen moeten worden betaald, terwijl sommige functies waarin meer vrouwen werkzaam zijn, soms te kampen hebben met een gebrek aan opleidingen, hoewel dit een essentieel element is voor de ontwikkeling van een succesvolle loopbaan.

Anderzijds kan het in sommige gevallen nuttig zijn om in de inhoud van de opleiding zelf een punt over genderkwesties op te nemen, met name in bepaalde diensten (onderwijs, jeugd enz., zie voorbeelden vanaf pagina 23).

Sommige uitgaven kunnen worden ingedeeld in categorie 1 of 3, afhankelijk van het geval:

- **De administratieve en technische prestaties van derden:** De prestaties van derden kunnen betrekking hebben op een **breed scala van dienstverleners**. Sommige prestaties zullen niet relevant zijn voor het gendervraagstuk, maar bij andere kan het nuttig zijn om deze kwestie te integreren (bv. de gevoeligheid van de onderaannemer voor gendergelijkheid bij een communicatiecampagne, of de diversiteit van het personeel van een bedrijf dat apparatuur onderhoudt). De overheidsinstanties kunnen een criterium met betrekking tot hun inzet voor genderdiversiteit en -gelijkheid opnemen in de criteria voor de keuze van hun dienstverleners (bv. in de of-

ferteaanvraag vermelden dat gemeenten de voorkeur zullen geven aan een dienstverlener die oog heeft voor de genderdiversiteit binnen zijn teams, tegen een gelijkwaardige prijs).

- **De prestaties van derden voor de gebouwen (schoonmaak, bewaking, liften enz.):** ook hier is het mogelijk om de voorkeur te geven aan een dienstverlener die zich inzet voor diversiteit en gelijkheid.
- **Technische benodigdheden voor direct verbruik:** dit omvat eveneens een breed scala van uitgaven. Als het gaat om asfalt voor het opnieuw verharderen van wegen, plaatsen we het in categorie 1. Als het gaat om vrijetijdsactiviteiten voor kinderen, wordt het in categorie 3 ingedeeld omdat ze genderstereotypen niet mogen versterken.
- Wat **de huurprijzen** betreft, indien de gemeenten zouden beslissen om specifieke huurprijzen voor eenoudergezinnen (vooral moeders) vast te stellen, zou deze uitgave in categorie 2 worden ondergebracht.

TIP

Ga er niet van uit dat een dossier geen enkele genderdimensie heeft, en denk goed na voordat u het in categorie 1 indeelt (hiernaast enkele voorbeelden die door het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen in de handleiding voor de toepassing van gender budgeting binnen de Belgische federale overheid worden voorgesteld).

- **‘Chemisch afval - vernietiging van munitie in Poelkapelle’, Ministerie van Defensie.** Alvorens deze allocatie aan de eerste categorie te koppelen, moet worden nagedacht over de mogelijke impact ervan op de situatie van vrouwen en mannen: zijn er soorten van chemisch afval die een verschillend effect kunnen hebben op vrouwen en mannen (op biologisch of hormonaal vlak enz.)? Ervan uitgaande dat de verwerking van deze munitie residuen zal opleveren, werd er dan rekening gehouden met de gevolgen ervan voor vrouwen en mannen? Enz.
- **‘Uitgaven voor alle verrichtingen in het kader van de invoering van een geautomatiseerd stelsysteem’, FOD Binnenlandse Zaken.** Als het enkel gaat om technische kredieten voor de aanschaf van apparatuur of de installatie van computers valt dit voorbeeld wel in de eerste categorie. Indien echter ook in een component ‘bewustmaking’ is voorzien, moet deze kredietlijn in de derde categorie worden opgenomen, omdat moet worden nagegaan of deze bewustmaking even toegankelijk en doeltreffend is voor mannen en vrouwen.

1.2. 'SPECIFIEKE' KREDIETEN

Deze kredieten hebben betrekking op dossiers die **specifiek tot doel hebben om de gelijkheid tussen vrouwen en mannen te bevorderen**. Ze behoren tot **categorie 2**.

Het kan gaan om budgetten die worden toegekend voor:

- **communicatieacties** (bv. huur van een tentoonstelling over vrouwenrechten voor 8 maart);
 - **opleidingen en bewustmakingsacties** rond gendergelijkheid (bv. opleiding over genderstereotypes, seksisme ...);
 - acties om binnen bepaalde domeinen **een echte genderdiversiteit tot stand te brengen** (bv. specifieke actie om vrouwen aan te moedigen een eigen bedrijf op te richten of mannen aan te moedigen om in de zorgsector te gaan werken);
 - **subsidies voor verenigingen die specifiek werkzaam zijn op het gebied van gendergelijkheid** (bv. verenigingen die strijden tegen straatintimidatie).
- Er wordt op gewezen dat de **salarissen van personeel waarvan de opdracht uitdrukkelijk verband houdt met gendergelijkheid** in categorie 2 worden ingedeeld.

Voor de artikelen van deze categorie wordt een 'gendernota' opgesteld, waarin het 'specifieke' gebruik ervan wordt toegelicht en die het mogelijk maakt om een samenvattend document op te stellen met acties ter verwezenlijking van gendergelijkheid dat bij de begroting wordt gevoegd.

Deze gendernota bestaat minstens uit één tabel die het mogelijk moet maken om het begrotingsartikel gemakkelijk te identificeren en terug te vinden in de begrotingstabellen.

Voorbeeld van een gendernota (voorgesteld door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, afkomstig uit de begroting van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking):

Categorie 2: kredieten met betrekking tot acties die gericht zijn op het bereiken van een gelijkheid tussen vrouwen en mannen

Organische indeling	Programma	Activiteit	Naam van de basisallocatie	Begroting (in duizend euro)
21	0	1	Uitgaven van welke aard ook ter bevordering van gelijke kansen voor vrouwen en mannen in overheidsdiensten	7

TIP

Wij raden u aan om verder te gaan dan deze identificatie van uitgaven van categorie 2, en een soortgelijk werk te doen als die van de gendertoelichtingen in verband met categorie 3 (hierna).

1.3. 'GENDERBARE' KREDIETEN

Deze kredieten hebben betrekking op dossiers die verband houden met het **overheidsbeleid** en van invloed zijn of kunnen zijn op de respectieve situatie van vrouwen en mannen. Ze behoren tot **categorie 3**.

- Deze kosten kunnen betrekking hebben op:
 - de auteursrechten, de honoraria en de vergoedingen voor expertise, studies, conferenties enz.;
 - de kredieten voor studies en onderzoeken;
 - de onthaal- en representatiekosten, de levering van prijzen;
 - de aankoop van boeken;
 - de aankoop van werkkledij;
 - de kosten in verband met de communicatie, de verspreiding van informatie;
 - de kosten voor de opleiding van het personeel;
 - de personeelskosten;
 - bepaalde functiespecifieke administratieve of technische prestaties van derden;
- bepaalde technische benodigdheden voor direct verbruik;
- subsidies en premies voor verenigingen;
- de kosten voor de organisatie van activiteiten;
- buitengewone uitgaven (aanleg van een speelplaats, herinrichting van de verlichting, bouw van een sportstadion enz.).

De artikelen van deze categorie worden voorzien van een 'gendertoelichting', waarvan de vorm niet vaststaat, maar die het volgende zou moeten bevatten:

- een vaststelling over de situatie van vrouwen en mannen met betrekking tot de problematiek (genderstatistieken, resultaten van studies of bevragingen van begunstigden over hun behoeften enz.);
- een voorstel van te nemen maatregelen, zodat de verschillen en de ongelijkheden kunnen worden gemeten indien er geen bestaande informatie is waarop zij kunnen worden gebaseerd, of om deze zo nodig te verminderen.

GENDER BUDGETING TRAINING FOR TEAMS

02

GENDERTOELICHTING

De essentie van de genderbudgetingaanpak is dus gebaseerd op de gendertoelichting die wordt uitgevoerd voor de kredieten die in categorie 3 zijn ingedeeld. De gendertoelichting is gebaseerd op een zo gedetailleerd mogelijke analyse van de genderongelijkheidsvraagstukken die zich voordoen binnen het domein waarop de uitgave betrekking heeft.

HOE EEN GENDERTOELICHTING OPSTELLEN?

Vooraf

In uw vakgebied (sport, werkgelegenheid, sociale actie, onderwijs enz.)

- Zijn er verschillen, ongelijkheden tussen vrouwen en mannen, en zo ja, kunt u de oorzaken daarvan aangeven?

Zoniet zou **de bewustmaking van de “teams”** het mogelijk kunnen maken om een beter inzicht te verwerven in de ontstaansmechanismen van ongelijkheden, en om zo goed mogelijk vast te stellen welke kredieten een verschillende impact zouden kunnen hebben op vrouwen en mannen.

- Kent u de genderverdeling van de begunstigen van uw projecten? Kent u de behoeften, moeilijkheden en verwachtingen van deze begunstigen, zowel vrouwen als mannen?

Dit gekwantificeerde diagnosewerk is een eerste stap in de uitvoering van acties om genderongelijkheden te corrigeren.

Analyse van de kredieten (zie volgende gedetailleerde fiches)

- 1- Wat zijn de mogelijke gevolgen van verschillende kredieten voor vrouwen en mannen? Zorgt de organisatie van het project ervoor dat vrouwen en mannen gelijke toegang hebben tot de voordelen van de begroting?
- 2- Wat kan er worden gedaan om de verdeling van elk krediet voor vrouwen en mannen te verbeteren?
- 3- Wat bestaat er al in dat verband op het gebied van gendergelijkheid? Het is belangrijk om voort te bouwen op wat al bestaat en het op te waarderen.

Bepaling van doelstellingen en acties op basis van het resultaat van de analyse

Wat is op basis van de vastgestelde verschillen/ongelijkheden het doel dat de gemeente in het kader van de gender budgeting wil nastreven en welke acties op korte (*quick win*) en middellange termijn kunnen worden overwogen om dit doel te bereiken?

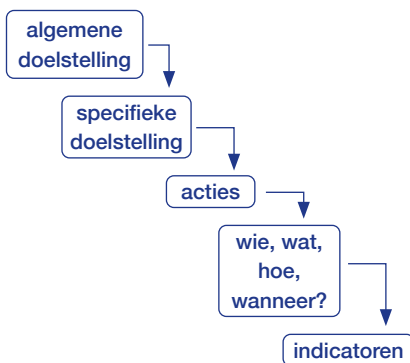
Voorbeeld

De vaststelling dat meisjes minder aan sport doen dan jongens. Deze vaststelling wordt bevestigd door verschillende studies en gestaafd door de cijfers over de door de gemeente toegekende sportcheques: jongens vertegenwoordigen 80% van de begunstigden (fictief voorbeeld).

Doelstelling: het aandeel van de meisjes onder de begunstigden van gemeentelijke sportcheques verhogen tot een 50/50-evenwicht.

Acties:

- mogelijke actie 1: uitvoering van een gemeentelijke communicatiecampagne over sportcheques, waarbij de nadruk wordt gelegd op het belang van sportbeoefening door zowel meisjes als jongens;
- mogelijke actie 2: positieve actie: tijdelijk twee sportcheques aan meisjes geven in plaats van één om de ongelijkheid te corrigeren.

Opgvolging en evaluatie

Zodra de doelstellingen en acties zijn geformuleerd, moet het proces voor de opvolging en de beoordeling van de acties worden bepaald:

1- Bepaling van de criteria en de opvolgingsindicatoren

Een criterium is een referentie-element op basis waarvan iets kan worden beoordeeld, ingeschat of gedefinieerd.

Voor de resultaatbeoordelvragen gaat het erom de resultaatcriteria te vinden waarmee de mate van verwezenlijking van de doelstelling kan worden beoordeeld.

Wat maakt dat we zeggen dat het doel is bereikt?

Door deze vraag te beantwoorden, kunnen de criteria gemakkelijker worden vastgesteld. Wij gaan dus na of er tussen het begin en het einde van de actie een verandering optreedt ten opzichte van de verwachte resultaten. Deze evoluties vóór/na kunnen betrekking hebben op verschillende dimensies:

- de evolutie van weergaven, de verandering van gedragingen;
- de verwerving van kennis, vaardigheden;
- de verandering van leefomgevingen;
- de creatie van een dienst, een hulpbron;
- de verbetering van de organisatie;
- enz.

Voor een criterium moeten **indicatoren** worden ingevuld.

De criteria zijn beter hanteerbaar wanneer zij eenmaal in indicatoren zijn omgezet. Bijvoorbeeld:

- de tevredenheid van de begunstigden van een dienst is een criterium;
- het aantal begunstigden dat tevreden is over de dienst is een kwantitatieve indicator, de sterke en zwakke punten die door de begunstigden worden genoemd een kwalitatieve indicator.

De indicatoren zijn voornamelijk cijfergegevens (maar kunnen ook kwalitatief zijn). Ze maken het mogelijk om een sociale realiteit te begrijpen.

Er zijn verschillende soorten van indicatoren mogelijk:

- **resultaatsindicatoren:** tonen de directe voordelen die de actie voor de doelgroepen oplevert. Dit zijn de meest overtuigende indicatoren;
- **verwezenlijkingsindicatoren:** geven aan dat de geplande acties werden uitgevoerd;
- **procesindicatoren:** tussentijdse indicatoren met betrekking tot de vorige twee soorten; rapporteren over de stappen van het proces (het proces zelf maakt deel uit van de te leveren prestaties) en de resultaten van het proces zelf.

Een indicator moet verschillende kwaliteiten hebben: hij moet geldig en betrouwbaar zijn (daadwerkelijk meten wat hij geacht wordt te meten), maar ook waarneembaar of meetbaar zijn.

- Voorbeelden van kwantitatieve gender-indicatoren:
- aantal gesensibiliseerde, geïnformeerde meisjes/jongens, vrouwen/mannen;
- aantal georganiseerde activiteiten;
- aandeel van de getroffen vrouwen en mannen ten opzichte van het aandeel mannen en vrouwen in de doelgroep.

2- Bepaling van de verwezenlijkingstermijnen van de actie

3- Bepaling van de persoon of de dienst die verantwoordelijk zal zijn voor het toezicht op de uitvoering en de evaluatie van de corrigerende maatregelen

4- In voorkomend geval opnemen van middelen in de begroting om de eventuele door de uitvoering van corrigerende maatregelen veroorzaakte kosten te financieren

Op de volgende bladzijden worden per dienst voorbeelden van uitgaven van categorie 3 gegeven, telkens met een voorbeeld van een nota en een voorbeeld van een gendertoelichting.

TIP

Uw gendertoelichting zal des te efficiënter zijn als u het volgende heeft bepaald:

- nauwkeurige doelstellingen: een doelstelling die te ruim is ('de toegang van vrouwen tot bevorderen' of 'de deelname van mannen aan ... mogelijk maken') wordt een doel, het is geen beoordeelbare operationele doelstelling;
- bijbehorende middelen: zorgen voor de opstelling van genderstatistieken zonder na te gaan of de tijd van de persoon die daarvoor verantwoordelijk zal zijn, financieel kan worden ten laste genomen, kan de actie ongeldig maken;
- duidelijk omschreven verwachte resultaten, met relevante indicatoren: bv. 'de uitvoering van x activiteiten, waaraan x vrouwen of x mannen hebben deelgenomen'.

EQUAL LEARNING OPPORTUNITIES

VOORBEELDEN VAN GENDERNOTA'S EN -TOELICHTINGEN PER DIENST

3.1. ONDERWIJS

Op het niveau van de interacties tussen leraars en leerlingen blijkt uit verschillende studies, gebaseerd op video-observaties, dat leraren via een groot aantal mechanismen 'gekoppeld aan verschillende voorstellingen, verwachtingen en oordelen' leerlingen categoriseren op basis van hun gender.

Uit de waarnemingen blijkt dat leerkrachten meisjes en jongens niet op dezelfde manier ondervragen. Deze laatsten worden inderdaad meer betrokken, in een verhouding van twee derde/een derde, en worden langer ondervraagd. Bovendien zijn de vragen die zij moeten beantwoorden complexer en hebben zij betrekking op 'het moment waarop de nieuwe kennis van de les verschijnt', terwijl de vragen voor meisjes betrekking hebben op 'reeds in de klas verworven kennis'. Leraren zijn toleranter tegenover de 'spontane interventies' van jongens en gaan er vaker op in, waarbij ze hen meer aanmoedigen en ook meer kritiek geven. Er is ook sprake van een langere 'latentietijd' voor jongens, wat betekent dat jongens meer tijd krijgen om het antwoord te vinden. (...)

Volgens Marie Duru-Bellat 'zijn al deze gedragingen grotendeels onbewust, en

berusten ze op een zeer bijzondere lezing van de werkelijkheid, die volkomen onjuist kan zijn, maar waarvan de gevolgen niet minder reëel zijn.' Als iemand bijvoorbeeld te horen krijgt dat mensen van zijn of haar gender het beter doen op een bepaalde test, zal hij of zij betere resultaten behalen voor de test dan wanneer hem of haar het tegenovergestelde is verteld. Dit staat bekend als het 'Pygmalion-effect' of 'selffulfilling prophecy': de verwachtingen geven vorm aan het gedrag, aangezien leerlingen internaliseren wat er van hen wordt verwacht en hoe ze worden waargenomen.

De gevolgen van deze gedifferentieerde verwachtingen zijn bijzonder negatief voor meisjes, die een lager zelfbeeld hebben, weinig positieve rolmodellen hebben, de wetenschappelijke stromingen afwijzen die maatschappelijk meer worden gewaardeerd en hun toekomstige maatschappelijke rol integreren: zij gaan voor een loopbaan waarbij ze mensen kunnen helpen (hulpverleenster, verpleegster, lerares, opvoedster, maatschappelijk werkster enz.), en in het gezin blijven zij het grootste deel van de huishoudelijke taken en de zorg voor de kinderen op zich nemen.

Bron : Ligue de l'Enseignement
[Quelle égalité filles/garçons dans l'enseignement ?](#)

Aankoop van materiaal voor scholen

Spelletjes voor kinderen kunnen genderstereotypes overbrengen. Door kinderen sociale rollen toe te kennen in functie van hun gender (bijvoorbeeld huishoudelijke activiteiten voor meisjes, bouwactiviteiten voor jongens), reproduceert speelgoed de ongelijkheden tussen jongens en meisjes en bijgevolg die tussen vrouwen en mannen. Daarom moet bijzondere aandacht worden besteed aan de reproductie van genderongelijkheden (bv. vermijden van kleuren of vormen die met één geslacht worden geassocieerd). Naast de aandacht die moet worden besteed op het moment van de plaatsing van bestellingen, speelt uiteraard ook mee dat het personeel weet hoe het met kinderen moet omgaan bij het begeleiden van spelletjes. Een pop is op zich niet genderstereotiep, maar wel het ontmoedigen van jongetjes om met poppen te spelen.

Aankoop van boeken

Evenzo moeten de aangeschafte boeken geen stereotiepe beelden geven van mannelijke en vrouwelijke rollen, maar het veld van mogelijkheden openen, onconventionele rolmodellen bieden en het bewustzijn over diversiteit vergroten.

Kosten voor de organisatie van buitenschoolse activiteiten, schoolreizen, excursies

De buitenschoolse activiteiten die in het kader van scholen worden voorgesteld, moeten voor iedereen toegankelijk zijn. De gemeenten moeten ervoor zorgen dat rekening wordt gehouden met de behoeften van zowel meisjes als jongens en dat co-educatie wordt aangemoedigd en ondersteund. Soms aarzelen ouders om hun dochters te laten deelnemen aan buitenschoolse activiteiten, vooral in het geval van residentiële activiteiten. De gemeenten zouden met hen kunnen samenwerken om deze mogelijkheid met meer vertrouwen te overwegen.

Opleiding van het personeel

De stereotypen die leerkrachten onbewust overbrengen, kunnen invloed hebben op de opbouw van de identiteit van kinderen. Daarom is de opleiding van dit personeel over gendergelijkheid en in het deconstrueren van hun eigen stereotypen en vooroordelen van essentieel belang. Als een cursus specifiek aan gelijkheidskwesties is gewijd, moeten de kosten van die cursus worden ingedeeld in categorie 2. Als het gaat om een onderdeel gelijkheid in een generieke opleiding, dan moeten de kosten van die opleiding in categorie 3 worden ondergebracht.

Onthaal- en vertegenwoordigingskosten

Soms worden er prijzen aan kinderen en tieners uitgereikt. Gemeenten moeten ervoor zorgen dat de prijzen niet stereotiep zijn en niet verschillend zijn voor meisjes en jongens (bv. een voetbal voor jongens, een pop voor meisjes).

Reclamekosten en deelname aan de informatiebeurs voor ambachten en beroepen

Het schoolbegeleidingssysteem speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het potentieel van elk kind, meisje of jongen. Communicatie moet dit doel dienen door vrouwen en mannen voor te stellen in rollen die als vrouwelijk of mannelijk worden beschouwd om nieuwe horizonten te openen.

Buitengewone uitgaven

Het kan bijvoorbeeld gaan om de herinrichting van speelplaatsen.

In de meeste studies over co-educatie op speelplaatsen wordt een scheiding van meisjes en jongens vanaf de lagere school vastgesteld. Jongens nemen het centrum en een groot deel van de speelplaats in en zijn vooral bezig met fysieke spelletjes. Meisjes blijven aan de rand van de speelplaats en houden zich bezig met rustigere spelletjes.

Dit ruimtegebruik heeft een invloed op de motoriek van kinderen. Jongens bewegen zich meer door te lopen, te klimmen, de speelplaats over te steken, zelfs als dat betekent dat ze de meisjes op hun weg storen. Meisjes zijn statischer en bewegen in groep.

Gemeenten kunnen elk project voor de herinrichting van speelplaatsen aangrijpen om de speelruimte heruit te denken om een meer gemengde en gelijke bezetting van de ruimte te bekomen.

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/ - /BBB - Titel

Actie: Opleiding van het onderwijzend personeel over gendergelijkheid

Bedrag - €

Actie	Organisatie van een opleiding voor de leraren van school X over gendergelijkheid
Begroting	Kostprijs van de opleiding
Beschrijving van het bereikte resultaat	20 opgeleide leraren Behandelde inhoud:
Beoordelings-indicatoren	Na afloop van de actie kon 80% van de leraren van de school stereotypen in boeken herkennen.

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/ - /AAA - Titel

Actie: Bijwerken van het documentatiebestand van de scholen

Bedrag - €

Vaststelling (te ontwikkelen)	Uit een genderanalyse van boeken voor schoolkinderen blijkt dat de meeste daarvan seksistische stereotypes bevatten die ertoe leiden dat meisjes en jongens, vrouwen en mannen in bepaalde sociale rollen worden ingedeeld, waardoor ongelijkheden worden gereproduceerd.
Doelstelling	Een systematische aandacht voor gendergelijkheid integreren bij de aankoop van boeken voor scholen om nieuwe mogelijkheden te bieden, en meisjes en jongens onconventionele rolmodellen aan te reiken
Acties	Aankoop van genderneutrale boeken
Kwalitatieve indicatoren	De verantwoordelijke voor de bestellingen is bewust gemaakt over de genderkwestie. De afdeling heeft de dienst Gelijke Kansen om advies gevraagd over de voorgestelde boeken.
Kwantitatieve indicatoren	100% van de in het jaar gekochte boeken zijn niet-stereotiep op het vlak van gender.
Nodige middelen	Kosten voor de opleiding van het personeel
Termijn	Voor alle aankopen gedurende het jaar
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	...

3.2. MAATSCHAPPELIJK WELZIJN

Armoede is een zeer genderspecifieke kwestie.

De gezinssamenstelling heeft een grote invloed op de armoede. Vooral eenoudergezinnen lopen een bijzonder groot risico op inkomensarmoede. Bij meer dan 80% van de Brusselse eenoudergezinnen is de vrouw het gezinshoofd.

Armoede wordt ook anders ervaren door vrouwen vanwege de specifieke kenmerken die op hen wegen: menstruatierarmoede, betaling van de meeste uitgaven in verband met kinderen in geval van een scheiding, uitstel van bepaalde zorgen om voorrang te geven aan de gezondheid van de kinderen (wat kan leiden tot chronische ziekten), ...

Bovendien heeft de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt ook een nadelig effect op hun inkomen: loonkloof, meer vrouwen hebben tijdelijke en deeltijdse jobs, loopbaanonderbrekingen die bij vrouwen veel vaker voorkomen dan bij mannen met gevolgen voor de loopbaanmogelijkheden en de pensioenbedragen, segregatie van de arbeidsmarkt met een oververtegenwoordiging van vrouwen in de minst gewaardeerde en minst betalende functies enz.

De COVID-19-crisis heeft deze ongelijkheden onder de aandacht gebracht en zelfs verergerd. *'Kinderen die altijd thuis wonen betekent ook: meer verwarming, meer water, meer elektriciteit. Naast de stijgende facturen neemt ook de angst toe van ze niet te kunnen betalen. Wanneer men een deel van zijn leven buitenshuis doorbrengt, zijn dat kosten buitenshuis die men niet hoeft te betalen, wat niet het geval was tijdens de lockdown'*, legt Christine Mahy (algemeen beleidssecretaris van het Waals Netwerk voor Armoedebestrijding) uit.

Bron: RTBF
[L'autre fléau : la pauvreté qui touche les femmes plus durement](#)

De energiecrisis van 2022 heeft ook vrouwen het hardst getroffen. Nu de energieprijzen de pan uit rijzen, heeft het Europees Verbond van Vakverenigingen al vastgesteld dat vrouwen vaker dan mannen hun rekeningen niet kunnen betalen.

Bron: RTBF
[Crise énergétique : la flambée des prix pénalise davantage les femmes, alertent les syndicats européens](#)

Auteursrechten, honoraria

Deze artikelen hebben betrekking op verschillende categorieën.

Er kunnen uitgaven zijn die als neutraal worden beschouwd, zoals vergoedingen die worden uitgekeerd aan Unisono, een platform voor de betaling van het gebruik van muziek, theaterwerk en audiovisuele werken enz.

Het grootste deel van de uitgaven in verband met deze artikelen, die betrekking hebben op diensten voor conferenties, workshops, voorstellingen, studiebureaus enz. zijn echter genderbaar, omdat:

- de dienstverleners vrouwen en mannen zijn; maar de expertisegebieden zijn vaak gendergebonden: zo zijn vrouwen vaker terug te vinden in functies waarbij gezins- en opvoedingskwesties moeten worden opgelost, terwijl mannen zich dan weer meer bezighouden met vraagstukken op het gebied van het opzetten van een bedrijf en financiële investeringen. Dit versterkt in het collectieve onbewuste de gedifferentieerde plaats die vrouwen en mannen in de samenleving innemen, waarbij de eersten zich bezighouden met het gezin en bijstand aan personen en de laatsten met economische en financiële activiteiten;
- De gemeenten kunnen bijdragen aan de evolutie van deze patronen door te zorgen voor een zo groot mogelijk evenwicht tussen mannen en vrouwen onder de mensen op wie een beroep wordt gedaan;
- dit soort van uitgaven heeft een impact op de vrouwen en de mannen van de gemeente die aan de voorgestelde activiteiten deelnemen: zal een muziek- of theatervoorstelling 's avonds vrouwen en mannen op dezelfde manier bereiken? Zal een workshop over burn-out van ouders door zowel vrouwen als mannen worden bijgewoond? Gemeenten kunnen meten of de activiteiten die zij aan gebruikers aanbieden al dan niet genderspecifiek zijn, en zo nodig middelen inzetten om de trend te keren.

Functiespecifieke technische prestaties van derden

Zoals we eerder zagen, kunnen deze uitgaven in categorie 1 of 3 worden ingedeeld, afhankelijk van de aard van de verleende prestatie en de bereidheid van de gemeenten om al dan niet over te gaan tot het opnemen van specifieke criteria inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen in de overheidsopdrachten.

Voorbeelden van genderbare uitgaven die in deze categorie zouden kunnen worden opgenomen zijn:

- bedrukken van tote bags voor een jobforum: zorg ervoor dat de gedrukte kleuren of afbeeldingen niet stereotiep en NIET genderspecifiek zijn;
- de dienstverlening van de vzw Télé-secours : wordt er een beroep op gedaan door vrouwen en mannen in een evenredige verhouding tot hun aandeel in de betrokken bevolking?
- het beroep doen op een externe dienstverlener voor busexcursies voor personen met een handicap. Komt het aandeel vrouwen en mannen die deelnemen aan excursies overeen met hun respectieve aandeel in de uitgenodigde populatie.

www.tele-secours.be: een hulpverleningsdienst op afstand die de abonnee verbindt met een netwerk van mantelzorger

Werkkledij

Werkkledij (schorten, veiligheidsschoenen enz.) wordt naargelang van het geslacht en de maat van de personen gekocht. Of u nu een minibuschauffeur bent voor gehandicapten of een huishoudhulp in een thuiszorginstelling voor ouderen, de kledij moet aangepast zijn aan ieders lichaamsbouw.

Subsidies en premies

Ook al vertegenwoordigen vrouwen de meerderheid van de loontrekkenden van verenigingen en zijn zij onder vrijwilligers bijna even sterk vertegenwoordigd als mannen, toch blijven zij ondervertegenwoordigd in verantwoordelijke functies en in de bestuursorganen van de structuren (raden van bestuur, bureaus). Welke functies oefenen vrouwen en mannen in de gesubsidieerde verenigingen uit? Komt het aandeel mannen in de raden van bestuur overeen met hun aandeel onder de leden?

Voor verenigingen die diensten verlenen, welk percentage vrouwen en mannen profiteert daarvan en weerspiegelt dit percentage het aandeel vrouwen en mannen in de betrokken groep?

De gemeenten kunnen de kwestie van gendergelijkheid promoten in de verenigingen die zij financieren, en tonen dat ze op lange termijn alleen willen samenwerken met verenigingen die zich daarvan bewust zijn en die maatregelen nemen om mogelijke verschillen in de participatie en de betrokkenheid van vrouwen en mannen te verkleinen.

Vergoedingen voor andere prestaties

De sociale diensten doen voor bepaalde activiteiten soms een beroep op het plaatselijk werkgelegenheidsagentschap (PWA). Voor de werkzoekende is het een aanvulling op zijn/haar uitkering en een extra kans om zich op de arbeidsmarkt te integreren. Voor de gemeenten maakt dit het mogelijk om tegen een verlaagd tarief van bepaalde diensten gebruik te maken en de inschakeling van werkzoekenden te bevorderen. De gemeenten kunnen ervoor zorgen dat deze jobs zowel vrouwen als mannen ten goede komen, in verhouding tot hun aanwezigheid in de doelgroep.

Financiële toelagen en kortingen voor gezinnen

In de gemeenten bestaan soms bepaalde toelagen, voor specifieke doeleinden (bv. waterverbruik) en volgens precieze criteria (duur van het verblijf in de gemeente, statuut van persoon met een handicap, bedrag van het inkomen enz.).

De gemeenten moeten ervoor zorgen dat er bij de vaststelling van deze criteria geen scheefgroei ontstaat, die tot een ongelijkheid tussen vrouwen en mannen zouden kunnen leiden bij het toekennen van die toelagen.

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/ - AAA - Titel

Actie: Gezinsconferenties

Bedrag - €

Vaststelling (te ontwikkelen)	In 2019 werd meer dan x% van de gezinsconferenties bijgewoond door vrouwen. Het aandeel vrouwen in het uitgenodigde publiek bedraagt echter y% enz.
Doelstelling	De deelname van mannen aan deze conferenties vergroten
Actie	Ervoor zorgen dat bij de communicatie over deze evenementen zowel vrouwen als mannen worden betrokken (iconografie, gebruikte termen enz.). Deze conferenties promoten op de plaatsen waar mannen zich bevinden.
Nodige middelen	Kosten voor de bewustmaking van het personeel van de diensten over een communicatie zonder genderstereotypen
Kwalitatieve indicatoren	Bewustmaking van het personeel gedaan
Kwantitatieve indicatoren	De deelname van mannen zal met x% zijn toegenomen.
Termijnen	...
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	...

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/CCC - Titel

Actie: Tentoonstelling voor 8 maart

Bedrag - €

Actie	Een tentoonstelling huren over de geschiedenis van vrouwenrechten in België en de toegang gratis maken
Begroting	Kosten van de tentoonstelling, voor het personeel dat nodig is om de tentoonstellingsruimte open te houden
Beschrijving van het bereikte resultaat	X vrouwen en y mannen hebben de tentoonstelling bezocht.
Beoordelings-indicatoren	Uit de vragenlijst die aan de bezoekers werd voorgelegd om hun mening te peilen, bleek een tevredenheidspercentage van x%.

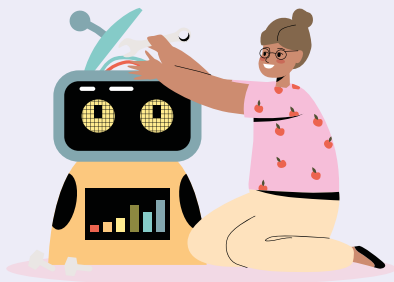
3.3. JONGE KIND

Om de huidige ongelijkheden tegen te gaan, moeten stereotypes van jongs af aan worden bestreden. 'Stereotypen' zijn repetitieve microhandelingen die onzichtbaar en onbewust zijn voor de actoren op het terrein, en die alleen door een buitenstaander worden onthuld'.

In Haute-Garonne in Frankrijk werd een experiment uitgevoerd, op basis van 40 observatie-uren in kinderdagverblijven, op verschillende momenten van de dag in het kinderdagverblijf (aankomst en vertrek van het kind, etenstijden, activiteiten, verzorging, verschonen enz.). Er werden 8.000 interacties per kinderdagverblijf onderzocht: alle uitwisselingen, verbaal en non-verbaal, tussen de kinderen onderling, tussen volwassenen en kinderen en tussen werknemers en ouders.

De analyse van de ingezamelde gegevens deed de teams versteld staan. Maar liefst 60% van de verbale uitwisselingen met kinderen zijn gericht op jongens, die ook in 70% van de gevallen worden bespreekt. Zij zijn ook degenen die 90% van de fysieke en geluidsruimte innemen. Meisjes krijgen over het algemeen meer knuffels dan jongens (65%) en krijgen 80% van de complimenten. 70% van de kinderen die worden aangemoedigd om hun fysieke grenzen te overschrijden, zijn daarentegen jongens. Voor deze laatste is de omkleedtijd gemiddeld twee keer zo lang als voor hun vriendjes van het 'zwakke geslacht', omdat deze laatste meer worden aangemoedigd om voor zichzelf te zorgen. De tijd voor het overbrengen van informatie aan papa's is half zo kort als die voor mama's ... *'Hoe kleiner het kinderdagverblijf, hoe minder verschillen worden opgemerkt, met name in de genderspecifieke bijnamen die aan de kinderen worden gegeven ('schoonheid', 'prinses', 'sterke man', 'koning' ...), aangezien nabijheid een personalisering van de zorg buiten het geslacht mogelijk maakt'*.

Bron: www.lesprosdelaPetiteenfance.fr
Egalitécrèche: un programme expérimenté dans six EAJE de Toulouse

Aankoop van materiaal

Door kinderen sociale rollen toe te kennen in functie van hun gender (dominantie en moed voor de jongens, onderwerping en zachtheid voor de meisjes), reproduceert speelgoed de ongelijkheden tussen meisjes en jongens en bijgevolg die tussen vrouwen en mannen.

Bij de keuze van het speelgoed moet daarom de associatie van kleur en geslacht worden vermeden, zodat het meisje of jongetje zich het speelgoed vrij kan toe-eigenen. De marketing van de speelgoedsector is namelijk grotendeels gendergericht: bleke kleuren, ronde vormen of hartjes voor meisjes, felle, gedurfde of zelfs agressieve kleuren voor jongens.

De indeling van de ruimtes moet het ook mogelijk maken dat kinderen zich gemakkelijk van de ene naar de andere ruimte kunnen verplaatsen (die minder gedevalueerde benamingen zouden kunnen krijgen: restaurant in plaats van eethoekje, markt in plaats van winkeltje enz.).

Aankoop van boeken

Bij de aankoop van kinderboeken moet er rekening worden gehouden met de dimensie gendergelijkheid. De aangeschafte boeken mogen geen stereotiepe beelden geven van mannelijke en vrouwelijke rollen, en mogen meisjes niet beperken tot passieve rollen terwijl jongens actie ondernemen. De hedendaagse kinderliteratuur staat vol met boeken die stereotypen van mannelijkheid en vrouwelijkheid doorbreken en homoseksualiteit en transidentiteit behandelen, waardoor kinderen een meer diverse en inclusieve kijk op de wereld krijgen.

Opleiding van het personeel

De genderstereotypes die in de vroege kinderjaren onbewust door de werknemers worden overgebracht, zullen een invloed hebben op de vorming van de identiteit van kinderen en op hun assimilatie van stereotiep gedrag in hun volwassen leven. Daarom is de opleiding van dit personeel over gendergelijkheid en het deconstrueren van hun eigen stereotypen en vooroordelen van essentieel belang.

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/CCC - Titel

Actie: Opleiding van het personeel van kinderdagverblijven over gendergelijkheid

Bedrag - €

Actie	Opleidingen voor alle teams organiseren met een eerste algemeen deel over stereotypen, en een tweede deel gericht op de analyse van praktijken in hun structuur
Begroting	Kostprijs van de opleiding
Beschrijving van het bereikte resultaat	Aantal georganiseerde infosessies Aantal deelnemers
Beoordelings-indicatoren	Om de veranderingen in de praktijken vast te stellen, zal een upstream- en downstreamvragenlijst worden gebruikt.

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/CCC - Titel

Actie: De voorwaarden scheppen voor een diversiteit van personeelsleden in de kinderopvang door middel van passende voorzieningen

Bedrag - €

Vaststellingen (te ontwikkelen)	Geringe aanwezigheid van mannelijke arbeidskrachten in de kinderopvang
Doelstelling	Het percentage mannen dat in de sector werkt, verhogen door de voorwaarden te scheppen om ze te ontvangen
Actie	Inrichting van aparte kleedkamers en toiletten voor vrouwen en mannen om het onthaal van mannen als beroepskrachten in de kinderopvang te vergemakkelijken
Nodige middelen	Kosten voor de inrichting
Kwalitatieve indicatoren	Het gebrek aan aparte toiletten en kleedkamers is niet langer een belemmering om mannen in deze sector aan te werven.
Kwantitatieve indicatoren	Stijging van het percentage mannen dat in de kinderdagverblijven werkt (vandaag x%, over 1 jaar x+y%)
Termijnen	...
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	Dienst Overheidsopdrachten van de gemeente

3.4. JEUGDPREVENTIE

Welke plaats voor meisjes in jeugdhuizen?

In de studie van de Federatie Walloonië-Brussel over genderdiversiteit in sport, vrijetijdsbesteding en op school blijkt uit de verzamelde cijfers dat meisjes aanwezig zijn in de jeugdhuizen (op basis van de steekproef: 41% meisjes). Uit deze cijfers kunnen we echter niet opmaken in hoeverre de aangeboden activiteiten gemengd zijn: nemen meisjes en jongens in gemengde groepen aan dezelfde activiteiten deel? Komen ze samen per geslacht om aan 'mannelijke' of 'vrouwelijke' activiteiten deel te nemen? De kans is zeer groot dat, net als in de sportsector, als de gemengdheid niet wordt gestimuleerd en nagestreefd door professionals, dit niet spontaan zal gebeuren onder jongeren.

De internalisering van sociale gendernormen, die belangrijk is tijdens de adolescentie, heeft verschillende effecten, zoals de behoefte om zich aan te passen aan de groep leeftijdsgenoten, een verlies van een gevoel van zelfredzaamheid, een verlies van eigenwaarde en dus een daling van de prestaties in de domeinen waarin jongeren zich minder legitiem voelen.

Bovendien kunnen deze mechanismen op hun beurt leiden tot een minder grote betrokkenheid van meisjes en jongens bij bepaalde activiteiten. Uit Franse onderzoeken is gebleken dat meisjes vanaf hun adolescentie minder naar jeugdverenigingen gaan dan jongens. Hiermee zou rekening moeten worden gehouden bij het bevorderen van co-educatie in

jeugdhuizen: hoe kunnen tienermeisjes worden gemotiveerd om naar jeugdhuizen te gaan? Deze vraag leidt tot een andere structurele vraag: welke vrijetijdsactiviteiten worden aan jongeren aangeboden? Uit een Franse studie uit 2011 blijkt dat het openbare vrijetijdsaanbod voor jongeren vooral gericht is op jongens. Uit gesprekken met verkozenen en gemeentelijke functionarissen blijkt een grote bezorgdheid om geweld onder jongeren te kanaliseren naar positieve activiteiten. Het vrijetijdsaanbod is dan ook zeer doelgericht en sportactiviteiten, onder meer door de aanleg van voetbalvelden en de oprichting van clubs, krijgen de voorkeur.

Om meisjes, en vooral adolescente meisjes, aan te trekken tot vrijetijdsactiviteiten zou het relevant zijn om het vrijetijdsaanbod te ontwikkelen, bijvoorbeeld door het te diversifiëren, en er tegelijk voor te zorgen dat meisjes en jongens niet worden beperkt tot een deelname aan sterk stereotype activiteiten. Hoewel co-educatie altijd het uiteindelijke doel is, kunnen niet-gemengde activiteiten worden georganiseerd om de gelijkheid te herstellen.

Er moet goed over dit soort van activiteiten worden nagedacht om ervoor te zorgen dat de niet-gemengdheid een evenredig middel is om een legitiem doel te bereiken. Een jeugdhuis kan er bijvoorbeeld voor kiezen om kooklessen voor jongens of workshops houtbewerking voor meisjes te organiseren.

« L'état des lieux de la mixité filles-garçons dans le sport, les loisirs et l'école », document téléchargeable sur <http://www.egalite.cfwb.be/index.php?id=16215>

Drukwerk, folders, posters

Het analyseren van communicatie door een genderfilter kan een stereotiepe iconografie en discours aan het licht brengen. Zonder voortdurende waakzaamheid worden genderstereotypen gereproduceerd, soms onbewust: er kan bijvoorbeeld een onevenwicht bestaan tussen het aantal afgebeelde meisjes en jongens, en meisjes en jongens kunnen ook in een beperkt aantal rollen en situaties worden getoond. Dit beperkt de projectie naar andere mogelijkheden en versterkt genderstereotypen bij jongeren die ongelijkheden tussen vrouwen en mannen veroorzaken. Posters waarop alleen jongens sporten en risico's nemen, en meisjes deelnemen aan koken en zangworkshops moeten bijvoorbeeld worden vermeden!

Technische benodigheden voor direct verbruik

Er moet zorgvuldig worden nagedacht over de aankoop van spelletjes, knutselmateriaal en boeken, zodat zij geen stereotypen uitdragen (instructies die verwijzen naar verschillende genderrollen, kleuren enz.).

Opleiding van het personeel

Meer nog dan het materiaal zelf is de houding van de teams van essentieel belang. Men zou een opleiding kunnen overwegen om te tonen hoe de praktijken van iedereen onbewust kunnen worden beïnvloed door stereotypen, en hoe men zich, zonder het te beseffen, verschillend kan gedragen tegenover meisjes en jongens, door bijvoorbeeld de ene aan te moedigen hun altruïsme of creativiteit te ontwikkelen en de andere hun risicobereidheid en leiderschap.

HOW TO FAVOR
A REAL GENDER MIX
IN YOUTH ACTIVITIES?

Organisatie van activiteiten voor de begunstigen

- **Zomerkampen:** het is de bedoeling dat zowel meisjes als jongens aan deze kampen deelnemen. Indien dit niet het geval is, en er minder inschrijvingen van de ene of de andere groep zijn, moet er geprobeerd worden om de oorzaak daarvan te achterhalen. Het is soms moeilijker voor gezinnen om meisjes een paar dagen te laten vertrekken dan jongens. Het voorgestelde programma kan sommigen ook afschrikken. Daarom moet bijzondere aandacht worden besteed aan de keuze van de voorgestelde activiteiten: geef de voorkeur aan gemengde sporten (kanoën, mountainbiken enz.), betrek de jongeren bij de keuze van de thema's van de avond enz.
- **Filmvertoningen, multiculturele avonden:** wanneer gezinnen worden uitgenodigd voor evenementen waarbij ouders en kinderen worden betrokken, zorg er dan voor dat ook moeders en vaders vertegenwoordigd zijn. Als dit niet het geval is, moet u zich afvragen of de mensen op de gekozen tijdstippen kunnen komen, of de mensen zich betrokken voelen bij het thema enz. Bepaal de activiteiten en de planning samen met de doelgroep.

- **Huiswerkbegeleiding:** zorg ervoor dat de groepen gemengd zijn en dat de vrijwilligers die hulp bieden zowel vrouwen als mannen zijn, ongeacht de leerstof. Als jongeren alleen mannen wetenschapsvakken zien geven en vrouwenliteratuur, reproduceert dit onbewuste patronen, waardoor meisjes gaan denken dat ze niet goed zijn in wiskunde en jongens denken dat ze niet goed zijn in literatuur.

Subsidies en premies

De gemeenten moeten bijzondere aandacht besteden aan de manier waarop de verschillende jeugdoperatoren die hun subsidies ontvangen het vraagstuk van de gelijkheid van meisjes en jongens aanpakken. In hun houding tegenover jonge meisjes en jongens, bij de keuze van de aangeboden activiteiten, in hun eigen beheer, kunnen zij immers een rechtstreekse invloed hebben op de jongeren die zij verwelkomen en aanleiding geven tot de reproductie van stereotypen en de opsluiting van meisjes en jongens in stereotiepe houdingen, gedragingen, praktijken en rollen. De gemeenten zouden bij de indiening van subsidieaanvraagdossiers kunnen vragen hoe het project van de aanbieder hiermee rekening houdt, en de toekenning van financiering van dit criterium afhankelijk kunnen maken.

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/CCC - Titel

Actie: Filmvertoning voor gezinnen

Bedrag - €

Vaststellingen (te ontwikkelen)	In jaar N-1 werden geen gendergerelateerde gegevens verzameld voor de begunstigten (kinderen + ouders) van de vertoning. Het was echter een woensdagmiddag en er werd vastgesteld dat het vaker vrouwen zijn die zich dan beschikbaar stellen.
Doelstelling 1	Het geslacht van de deelnemers van de activiteiten kennen
Actie 1	Het geslacht van de begunstigten naar leeftijd (ouders/kinderen) tijdens de activiteit in jaar N verzamelen; bijzondere aandacht besteden aan het geslacht van de ouders om ervoor te zorgen dat zowel vaders als moeders aan de activiteit deelnemen.
Nodige middelen	Personeel om het geslacht aan het onthaal te noteren
Kwalitatieve indicator	Bewustmaking van het probleem bij de animatoren
Kwantitatieve indicator	Aantal vaders en moeders aanwezig tijdens de activiteiten
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	...
Doelstelling 2 (te ontwikkelen voor N+1)	Als blijkt dat vaders niet erg aanwezig zijn, moet worden nagedacht hoe hun interesse kan worden gewekt: een andere communicatiecampagne? Upstreamonderzoek om de verwachtingen te achterhalen?

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/AAA - Titel

Actie: Videoworkshop over seksisme

Bedrag - €

Actie	Een specifieke videoworkshop organiseren voor jongeren van 10-15 jaar: <ul style="list-style-type: none"> - met een mix van deelnemers; - met de betrokkenheid van deskundigen in het begin om het bewustzijn over de kwestie te vergroten; - met een opvolgingscomité om de filmprojecten op te volgen opdat ze zouden voldoen aan de doelstelling om andere jongeren bewust te maken van de problematiek.
Begroting	Kosten voor de opleiding van het team, eventuele honoraria van de deskundigen
Beschrijving van het bereikte resultaat	Maken van video's door jongeren voor jongeren over het thema alledaags seksisme
Beoordelings-indicatoren	Minstens x% van de betrokken jongeren hebben hun houding ten aanzien van dit onderwerp veranderd. Er werden X films gemaakt. Met de steun van deze films werden het jaar daarop X vertoningen-debatten over alledaags seksisme georganiseerd.

3.5. SPORT

Sport, nog steeds een vector van genderongelijkheden

Het meisje gaat naar de dansles of doet aan ritmische gymnastiek, het jongetje voetbalt of doet aan karate. Stereotypen zegt u? Ja, het is allemaal een beetje uitvergroot, maar helaas zijn sportactiviteiten nog te vaak synoniem met gender-vooroordelen.

'Bevalligheid, flexibiliteit en lenigheid voor meisjes; uithoudingsvermogen, kracht en competitiedrang voor jongens', aldus een INSEE-studie, met cijfers die dit bevestigen. Uit de 'Etat des lieux sur la Mixité Filles/Garçons dans le sport, les loisirs et à l'école' van de directie Gelijke Kansen van de Federatie Wallonië-Brussel blijkt dat 51,8% van de jongens in het 5e en 6e lager onderwijs meer dan drie keer per week een sportactiviteit beoefent, tegenover 28,1% van de meisjes. In het secundair onderwijs beoefent 38,2% van de jongens intensief sport, tegenover 18,3% van de meisjes. Deze verschillen zijn voornamelijk te wijten aan het gebrek aan zichtbaarheid van vrouwelijke kampioenen en het ontbreken van vrouwelijke rolmodellen.

Welke plaats geven de media aan vrouwensport? Volgens de laatste Barometer diversiteit en gelijkheid van de Hoge

Raad voor de audiovisuele sector van de Franse Gemeenschap, die de socio-professionele categorieën waarin mannen en vrouwen op televisie zijn vertegenwoordigd heeft geanalyseerd, bestaat de categorie beroepssporters voor 29,48% uit mannen. Daarentegen zijn Slechts 3,31% van de vrouwen weergegeven professionele sportvrouw.

Vrouwen zijn ook ondervertegenwoordigd in de besluitvormingsorganen van sportinstellingen of in coachings- of leidinggevende functies.

Sporten, dat wordt geassocieerd met viriliteit, is een hypergegenderd fenomeen dat een zware dosis seksisme met zich meedraagt: giftige viriliteit, seksueel geweld, hyperseksualisering van het lichaam en de kledij van sportvrouwen, homofobie ...

Bron : RTBF
[Le sport, encore vecteur d'inégalités genrées](#)

Drukwerk, folders, posters

Zoals in de andere diensten moet de dienst Sport ervoor zorgen dat er een niet-stereotiepe communicatie wordt geproduceerd: bv. vermijden dat op een poster waarop de bokscub wordt voorgesteld alleen jongens staan, of dat voetballende meisjes worden afgebeeld terwijl hun lichaam wordt gehyperseksualiseerd.

Onthaal- en vertegenwoordigingskosten

Deze kosten omvatten de bekens en medailles die aan de winnaars van sportwedstrijden worden uitgereikt. Natuurlijk moet ervoor worden gezorgd dat vrouwen en mannen geen verschillende trofeeën en prijzen krijgen.

Subsidies voor sportclubs, voor hun werking en/of investeringen

Naast de resultaten en de reputatie van de clubs, die de basis kunnen vormen voor de beslissing om deze subsidies toe te kennen, moet men zich afvragen hoeveel mannen en hoeveel vrouwen uiteindelijk bij deze budgetten betrokken zijn: heel vaak zijn de sportactiviteiten die eerder door mannen worden beoefend (voetbal, rugby enz.) oververtegenwoordigd in verhouding tot het geheel, wat leidt tot een ongelijke verdeling van het gemeentelijke budget tussen vrouwen en mannen. Die laatste kunnen clubs helpen nadenken over hoe zij de gendermix onder hun leden kunnen vergroten (meer egalitaire communicatie, nadenken over de belemmeringen die kunnen bestaan voor de toegang van vrouwen tot bepaal-

de sportactiviteiten en over de mogelijke hefboomen voor verandering, aanmoediging van de oprichting van clubs die gemengde activiteiten aanbieden enz.). Op termijn zouden de gemeenten de toekenning van deze subsidies afhankelijk kunnen stellen van de uitvoering van een vooruitgangsaanpak door de clubs op dit gebied.

Rechtstreeks aan huishoudens toegekende subsidies en premies

Het gaat om sportcheques die worden uitgereikt om bewoners aan te moedigen om te sporten. Wat is het aandeel van vrouwen en mannen die van deze cheques gebruikmaken? Indien zij niet in overeenstemming zijn met hun aandeel in de bevolking waarvoor bijstand wordt verleend, moeten de redenen voor dit verschil worden onderzocht en moeten corrigerende maatregelen worden genomen.

Werken voor de constructie van gebouwen

Bij de bouw van nieuwe sportinfrastructuur moet van meet af aan rekening worden gehouden met het genderperspectief: hoe kunnen we ervoor zorgen dat vrouwen en mannen, zowel spelers als toeschouwers, zich even welkom voelen op deze plaatsen? Voorafgaande enquêtes bij de bevolking en participatieve workshops kunnen helpen om aan de behoeften van iedereen tegemoet te komen.

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/CCC - Titel

Actie: Communicatie over sportevenementen door de gemeenten

Bedrag - €

Vaststellingen (te ontwikkelen)	De sportartikelen in de gemeentekrant gaan vaak alleen over mannenwedstrijden.
Doelstelling	Tonen dat alle sporten door vrouwen en mannen kunnen worden beoefend
Actie	Ervoor zorgen dat over zowel vrouwen- als mannenwedstrijden, in verschillende sporten, artikels worden geschreven
Nodige middelen	Communicatiemedewerkers opgeleid in gendergelijkheid
Indicatoren	Elke sportpagina van het gemeenteblad bevat minstens één artikel over een gemengde sportactiviteit of een vrouwenwedstrijd.
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	...

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/CCC - Titel: Sport- Technische werkingskosten

Actie: Tentoonstelling over vrouwen in de sport

Bedrag - €

Actie	Bij sportclubs foto's van vrouwenteams verzamelen voor een tentoonstelling in het stadion
Begroting	Kosten van de tentoonstelling, technische middelen voor het organiseren van de tentoonstelling in het stadion
Beschrijving van het bereikte resultaat	Bewustmaking van de clubs (begeleiders, leden, gezinnen) over de mogelijke plaats van meisjes in bepaalde sporten
Beoordelings-indicatoren	Minstens x de foto's werden verzameld bij de clubs. Minstens x% van de foto's zal in het stadion worden getoond. Minstens x% van de ondervraagde personen geven aan dat ze tevreden zijn over deze campagne.

3.6. CULTUUR

Becijferde ongelijkheden

De studie 'Deuxième scène' (Act 3) in opdracht van Elsa Poisot (Écarlate la Cie) die in oktober 2020 werd gepubliceerd, over de aanwezigheid van vrouwen in de podiumkunsten in de Federatie Wallonië-Brussel (exclusief de muzieksector), wil vooral verslag uitbrengen over de toestand van de sector vanuit een genderperspectief.

Concreet heeft een team van zes onderzoekers van de ULiège de handen uit de mouwen gestoken om te onthullen wat voorheen slechts een intuïtie was. Uit hun onderzoek blijkt namelijk dat ongeveer 60% van de studenten die afstuderen aan instellingen voor hoger onderwijs op het gebied van de podiumkunsten (de drie conservatoria, IAD, Insas, La Cambre en Esac) vrouwen zijn, maar dat de tendens omgekeerd is als het gaat om artiesten die aan het hoofd staan van instellingen en betrokken zijn bij de programmering van cultuurhuizen.

'La Chaufferie', een culturele en creatieve incubator in Luik, volgt de statistieken op de voet en geeft aan dat er vandaag een zeer lichte verbetering in bepaalde functies wordt waargenomen: van 70% mannen tegenover 30% vrouwen bij de toneelschrijvers voor het seizoen 2018-19 gaan we naar 61% mannen tegenover 39% vrouwen in 2020-21. Wat de programmering betreft, wordt de in 2018-19 vastgestelde verhouding 60%-40% man-vrouw in 2020-21 teruggebracht tot 57%-43% (al dan niet mede het gevolg van de gezondheidscrisis). Kunnen we dus echt spreken van een verbetering? Volgens Elsa Poisot is dit voorbarig: *'In Frankrijk, waar de situatie vergelijkbaar is, doen ze al 15 jaar onderzoek en is er bijna niets veranderd. Hoeveel getalenteerde vrouwen blijven achter omdat het systeem hen niet toestaat hun 'matrimonium' op te bouwen? Omdat het collectieve werk over de verbeelding nog gedaan moet worden? Gelijkheid is het te bereiken doel!'*

Bron: L'Écho

[La Deuxième scène met en lumière les inégalités dans les arts de la scène | L'Écho](#)

Auteursrechten, honoraria

Deze uitgaven hebben betrekking op de kosten voor het betalen van sprekers voor conferenties, voor artistieke diensten, honoraria voor vertalingen enz. In de mate van het mogelijke moet worden gezorgd voor een echte gemengdheid onder deze sprekers, of moeten afwisselend vrouwelijke en mannelijke dienstverleners worden gekozen.

Functiespecifieke technische prestaties van derden

Het kan gaan om geluids- of lichtdiensten, het inhuren van een regisseur voor bepaalde festiviteiten enz.

Zoals we eerder zagen, kunnen deze uitgaven in categorie 3 worden ingedeeld indien de gemeenten hun bereidheid willen tonen om samen te werken met dienstverleners die rekening houden met het thema van de gendergelijkheid en willen overgaan tot het opnemen van specifieke criteria inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen in de overheidsopdrachten.

Subsidies voor organisaties ten behoeve van huishoudens

Culturele projecten die door vrouwen worden geleid en/of waarbij vrouwen betrokken zijn, moeten een gelijk aandeel in de programmering hebben. De gemeenten kunnen erop toezien dat de artistieke creatie van vrouwen en mannen op gelijke wijze wordt ondersteund en/of dat in het organigram van de te subsidiëren culturele organisaties rekening wordt gehouden met de genderverdeling. Ook de inhoud van de gesubsidieerde werken vormt een uitdaging: spelen deze

werken in op genderstereotypen? Dragen ze seksistische ideeën uit? Beperken ze vrouwen tot kleine rollen? In dit opzicht is de Bechdeltest interessant. Deze test heeft tot doel om de oververtegenwoordiging van mannelijke hoofdpersonen of de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke personages in fictie te belichten.

Om de test te doorstaan, moet een werk aan drie eenvoudige criteria voldoen:

1. er moeten minstens twee vrouwen (naam/voornaam) in het werk voorkomen,
2. die samen praten,
3. en die praten over iets dat niets met een man te maken heeft.

Ook het publiek van door de gemeente gefinancierde culturele werken kunnen het voorwerp uitmaken van een bevraging. Als blijkt dat er een ongelijke verdeling is van vrouwen en mannen die aan door de gemeente georganiseerde culturele evenementen deelnemen, kan men zich richten op projecten die deze verschillen in twijfel trekken (zijn ze te wijten aan culturele genderconstructies? Is het een communicatieprobleem? Een probleem met betrekking tot het gevoel van veiligheid?) en innovatieve oplossingen aanreiken.

Subsidies voor musea, culturele centra

Alles wat betrekking heeft op de programmering van deze plaatsen is genderbaar (aandeel van mannelijke en vrouwelijke auteurs in de tentoonstellingen, geslacht van de begunstigden die naar de evenementen komen, inhoud van de programma's, personeelskosten (met name de kwestie van de gemengdheid van beroepen).

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/CCC - Titel

Actie: Rekening houden met genderdiversiteit bij de plaatsing van overheidsopdrachten voor de technische prestaties

Bedrag - €

Vaststellingen (te ontwikkelen)	De mensen die werkzaam zijn in het kader van de toneelleiding, de verlichting en de geluidssystemen van theaters, zijn vaak mannen.
Actie	In de onderaannemingsopdracht een vermelding opnemen waarin zij worden verzocht om aan te geven hoe zij in hun structuur rekening houden met het vraagstuk van de gelijkheid van mannen en vrouwen, en in het bijzonder met het gemengd karakter van de beroepen.
Doelstelling	Meer vrouwen betrekken bij de technische aspecten
Nodige middelen	Kosten voor het personeel dat belast is met de opstelling van de opdrachten
Kwalitatieve indicatoren	Het opstellen van een clause in de opdrachten
Kwantitatieve indicatoren	100 % van de opdrachten bevat deze clause
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	...

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/AAA - Titel

Actie: bewustmaking van de culturele actoren inzake gender mainstreaming

Bedrag - €

Actie	Oprichting van een databank van vrouwelijke deskundigen op het gebied van cultuur, die zouden kunnen worden ingezet tijdens conferenties of evenementen die door de culturele diensten van de gemeente worden georganiseerd
Begroting	Personeelskosten voor de prospectie die nodig is voor de samenstelling van de gegevensbank en de verspreiding ervan
Beschrijving van het bereikte resultaat	Zichtbaarheid van vrouwen op cultureel gebied door een gelijke vertegenwoordiging bij evenementen
Beoordelings-indicatoren	<p>Creatie van de databank</p> <p>Verzending van een vragenlijst naar de culturele diensten om het gebruik ervan te kennen en het effect ervan te controleren</p>

3.7. ECONOMISCHE ACTIVITEIT EN TEWERKSTELLING

De cijfers over de aanwezigheid van vrouwen op de arbeidsmarkt liegen er niet om: het aantal en de vaardigheden zijn niet voldoende om een gelijkheid te bereiken.

In België zijn vrouwen anno 2018 in de meerderheid bij het administratief personeel, het dienstverlenend en commercieel personeel, intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen en elementaire beroepen (huishoudhulp enz.).

Zij vertegenwoordigen daarentegen slechts een klein deel van de gekwalificeerde beroepen van de industrie en de ambachten, de bedieners van installaties en machines en assemblagemedewerkers, landbouwers en geschoolde landbouwarbeiders of militaire beroepen.

Ten slotte is slechts één op drie managers een vrouw.

Wat deeltijdwerk betreft, gaat het in 2018 om 43,5% van de vrouwelijke werknemers en slechts 11% van de mannen.

Bron: Peoplesphere
[Les données chiffrées quant à la présence des femmes sur le marché du travail ne mentent pas: le nombre et les compétences ne suffisent pas à installer l'égalité.](#)

IT'S NOT JOBS
THAT HAVE A GENDER,
IT'S PEOPLE WHO HAVE
STEREOTYPES

Subsidies voor organisaties ten behoeve van huishoudens

Vrouwen zijn verder verwijderd van de arbeidsmarkt (of zoeken geen werk) dan mannen, en de redenen hiervoor zijn vaak dat ze het moeilijk vinden om een baan (opnieuw) te combineren met de gezins- en huishoudelijke verantwoordelijkheden die hun sociaal zijn toegewezen, vooral wanneer zij alleenstaande ouders zijn (kosten van de toegang tot kinderdagverblijven, en een beperkt aantal kinderopvangmogelijkheden). Zij hebben ook minder vertrouwen in hun vaardigheden en hebben weinig kennis van de arbeidsmarkt en van banen die nog steeds voornamelijk door mannen worden uitgeoefend. Bovendien bestaan er nog steeds bepaalde stereotypen die hen ervan weerhouden om bepaalde opleidingen te volgen.

De gemeenten kunnen, met de verenigingen die zij subsidiëren voor de re-integratie van mensen die ver van de arbeidsmarkt af staan, voorrang geven aan projecten die rekening houden met deze belemmeringen en hefboomen voorstellen om ze te helpen oplossen.

Ontvangst- en representatiekosten, auteursrechten en honoraria

Als er jobfora, dagen over alternerend leren en opleidingsbeurzen worden georganiseerd, zouden de gemeenten ervoor moeten zorgen dat de verstrekte informatie niet de stereotypen reproduceert die nog steeds in de beroepen voorkomen: jobomschrijvingen met zowel vrouwelijke als mannelijke termen, foto's van vrouwen en mannen in verschillende beroepsfunc-

ties, mannelijke en vrouwelijke sprekers enz.

Functiespecifieke administratieve prestaties van derden

Een deel van deze uitgaven kan in categorie 3 worden ingedeeld: het gaat om de onderaanneming in het kader van communicatieacties over werkgelegenheid. De gemeenten kunnen beslissen om zo mogelijk evenveel vrouwelijke als mannelijke dienstverleners te raadplegen, of zelfs specifieke criteria in de opdracht op te nemen over de inaanmerkingneming van de gendergelijkheid door deze dienstverleners.

Zij zullen ook trachten om het discours en de iconografie die in de communicatie worden gebruikt te controleren, zodat vrouwen en mannen zich even betrokken voelen bij de verstrekte informatie, of zelfs hun visie op de beroepen veranderen en eraan wennen dat de beroepen 'geen geslacht hebben'.

Aankoop van materiaal

Dit zou bijvoorbeeld kunnen gaan om een schenking van computers aan Openbare Computerruimtes (OCR). Als het materiaal geen verschillend effect heeft op vrouwen en mannen, zou de gemeente ervoor kunnen zorgen dat de OCR zowel vrouwen als mannen in de verschillende ateliers ontvangen.

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/AAA - Titel

Actie: Plaats van vrouwen in de OCR

Bedrag - €

Vaststellingen (te ontwikkelen)	Vrouwen zijn ondervertegenwoordigd in digitale en IT-beroepen. Het is belangrijk dat vrouwen een gelijke toegang krijgen tot de middelen om een opleiding in deze sector te volgen.
Doel jaar N	Het aantal vrouwen en mannen die de OCR bezoeken en hun behoeften kennen
Actie jaar N	Organisatie van een enquête in de OCR
Nodige middelen	Kosten voor het personeel dat instaat voor het opstellen van de enquête, het verzenden ervan en het verzamelen van de gegevens
Kwantitatieve indicatoren	Aantal ingevulde vragenlijsten/aantal verzonden vragenlijsten
Kwalitatieve indicatoren	Verslag over het aandeel vrouwen en mannen in de OCR, en de behoeften van vrouwen en mannen
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	...
Doel jaar N+1	Indien er tussen vrouwen en mannen verschillen op het vlak van de deelname worden vastgesteld, moet worden nagegaan hoe alle mensen kunnen worden aangemoedigd om naar de OCR te komen.

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/AAA - Titel

Actie: Projectoproep voor de subsidiëring van acties om de beroepskeuzes van vrouwen te verruimen

Bedrag - €

Actie	Lancering van een projectoproep voor in de gemeente werkzame opleidingsoperatoren om innovatieve activiteiten op te zetten waardoor vrouwen nieuwe activiteitensectoren kunnen ontdekken
Begroting	Kosten voor het personeel dat belast is met het opstellen van de projectoproep en het onderzoeken van de projecten, financiële middelen voor de financiering van de geselecteerde projecten
Beschrijving van het bereikte resultaat	Uitvoering van acties om x vrouwen te bereiken die ver van de arbeidsmarkt af staan
Beoordelings-indicatoren	Aan het einde van de actie evaluatie van het percentage vrouwen dat doorgaat met een traject in een voor hen niet-traditioneel terrein

3.8. STEDENBOUW, RENOVATIE, OPENBAAR ERFGOED EN WEGWERKZAAMHEDEN

Straten, parken, openbaar vervoer, festivals... de openbare ruimte maakt deel uit van ieders dagelijks leven. Het is verre van een doorgangplaats: het is een kruispunt van zowel artistieke als politieke en burgerlijke expressies. Het is ook een sociale uitwisselingsplaats, omdat de mensen die elkaar daar tegenkomen misschien geen andere mogelijkheden hebben om elkaar te ontmoeten. In het tijdperk van het internet mogen we niet vergeten dat de openbare ruimte ook digitaal kan zijn en zich nu ontwikkelt op het web en de sociale netwerken. Deze plaatsen bieden dus een rijke culturele, sociale en intergenerationale mix die moet worden behouden en gecultiveerd. Maar kunnen we zeggen dat deze ruimtes zijn aangepast aan de behoeften van elk individu?

Het is een realiteit dat vrouwen niet dezelfde ervaring hebben met de openbare ruimte als mannen. Volgens een enquête die de NGO Plan International in 2019 heeft uitgevoerd bij 700 jongeren van 15 tot 24 jaar in Antwerpen, Brussel en Charleroi over seksuele intimidatie, had 91% van de ondervraagde meisjes tegenover 28% van de jongens al eens te maken gehad met dit soort van intimidatie.

Pesterijen, toegankelijkheidsproblemen,

INCLUSIVE CITY BUILDERS

de alomtegenwoordigheid van seksistische advertenties, buitensportfaciliteiten die de mannelijke samenkomst aanmoedigen, straten die nog steeds overwegend genoemd zijn naar blanke heteroseksuele mannen, het eindeloze debat over borstvoeding in het openbaar enz. Stuk voor stuk elementen die de serieuze vraag oproepen of deze ruimtes wel inclusief zijn. Wat moet er veranderen zodat iedereen er zijn plaats kan vinden? Zodat de openbare ruimte niet langer rijmt met gevoelens van onveiligheid of ongelijkheid? Deze kwesties staan centraal bij de uitvoering van een genderbewust beleid inzake de inrichting van de openbare ruimte. Gender budgeting is hiervoor een bijzonder relevant instrument, aangezien de budgetten voor de inrichting van de openbare ruimte vaak kolossaal zijn. Daarom zou het jammer zijn als ze niet werden gebruikt om bij te dragen tot meer gendergelijkheid in de openbare ruimte.

Bron: Soralia
[Dossier téléchargeable sur Femmes Plurielles](#)
 – Juin 2019 – Les femmes dans l'espace public

Administratieve prestaties van derden

Sommige van deze uitgaven kunnen in categorie 3 worden ingedeeld: het gaat om de onderaanneming die voortvloeit uit de productie van folders, het drukken van kaarten, brochures, flyers, de vertalingen van bestekken. De gemeenten kunnen beslissen om zo mogelijk evenveel dienstverleners te raadplegen die onder leiding staan van vrouwen of mannen, of om zelfs specifieke criteria in de opdracht op te nemen over de inaanmerkingneming van de gendergelijkheid door deze dienstverleners.

Het kan ook gaan om het ontwerp van bewustmakingsbrochures, in welk geval in de opdracht een speciale vermelding moet worden opgenomen over het gebruikte discours en de gebruikte iconografie, zodat mannen en vrouwen zich op gelijke voet tot de verstrekte informatie kunnen verhouden. Het gebruik van inclusief schrijven zal bijvoorbeeld vereist zijn.

Auteursrechten, honoraria

Deze uitgaven dekken de kosten voor het betalen van sprekers, spreeksters die worden uitgenodigd om deel te nemen aan voorlichtings- en bewustmakingsdagen. Er zou moeten worden gezorgd voor een echte gemengdheid onder deze sprekers, net als bij die van de architectenkantoren die de projecten zullen ontwerpen.

Plannen en studies

Het gaat bijvoorbeeld om mobiliteitsonderzoeken, diagnostische ondersteuning voor de ontwikkeling van een wijk enz. In

deze studies zou rekening moeten worden gehouden met het genderaspect door gendergevoelige participatieprocessen op te nemen:

- planningen die zodanig zijn opgesteld dat alle soorten van mensen aan het proces kunnen deelnemen;
- ervoor zorgen dat de spreektijd billijk is (mannen zijn geneigd om langer te spreken, moderators geven hun meer spreektijd);
- kinderopvang voorzien;
- aangepast(e) taalgebruik en communicatie om mensen met een minder goede beheersing van de nationale talen in staat te stellen deel te nemen;
- toegankelijke overlegplaatsen ...

Subsidies voor organisaties ten behoeve van huishoudens

Deze kredieten kunnen een impact hebben die afhangt van de door de instellingen ontwikkelde initiatieven. De gemeenten kunnen in de subsidieovereenkomst een clausule inzake gendergelijkheid opnemen.

Investeringsuitgaven

Het gaat om de aankoop en/of de herinrichting van gebouwen, de inrichting van openbare ruimten (speelplaatsen, sporthallen enz.), de reorganisatie van de toegang enz.

De infrastructuur kunnen toegankelijk/aangenaam worden gemaakt voor zowel vrouwen als mannen, om plaats te bieden aan baby's (aparte babyhoek, niet in het vrouwentoilet ...), zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, personen met een handicap, ouderen enz.

Er kunnen verkennende wandelingen en/of participatieve diagnostische workshops met bewoners worden georganiseerd om inzicht te verwerven in de behoeften van zowel vrouwen als mannen met betrekking tot het gebruik van de geplande inrichting (zie opmerking hierboven over participatieve processen).

Bijvoorbeeld, om de openbare ruimte zo aantrekkelijk mogelijk te maken en ervoor te zorgen dat iedereen zich veilig voelt, kan

de dienst Stedenbouw een lijst opstellen van factoren waarmee rekening moet worden gehouden bij een herinrichtings- of bouwproject (voldoende en aangepaste openbare verlichting, gladde en slipvrije oppervlakken, gemakkelijke toegang tot sanitaire voorzieningen, bestaande voorzieningen voor zowel mannen als vrouwen, gegarandeerde toegang tot het openbaar vervoer voor iedereen, bewegwijzering van hulppunten enz.).

Voorbeeld van een gendertoelichting

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/AAA - Titel

Actie: Kosten voor de studie betreffende de inrichting van de omgeving van de dienst Sociale Bijstand

Bedrag - €

Vaststellingen (te ontwikkelen)	X% van de vrouwen en mannen in de wijk is minder mobiel (gehandicapt, of met jonge kinderen, of met een rollator enz.). De toegangsweg is momenteel niet goed begaanbaar voor deze mensen.
Doelstelling	Een studie uitvoeren die rekening houdt met de behoeften van vrouwen en mannen in alle categorieën
Actie	Aan de organisatie die belast is met de uitvoering van de voorstudie vragen om een enquête op te stellen en uit te voeren om te peilen naar de behoeften van de gebruikers van het traject, en ervoor te zorgen dat daarbij rekening wordt gehouden met de deelnamevooroordelen op het gebied van gender
Nodige middelen	Begroting voor de studie met inbegrip van deze fase van behoeftenverkenning
Kwalitatieve indicatoren	Feitelijke uitvoering van de enquête, vergelijkende analyse van de behoeften van vrouwen en mannen
Wie zou in de dienst kunnen instaan voor dit dossier	...

Voorbeeld van een gendernota

Begrotingsartikel XXX/YY-ZZ/AAA - Titel

Actie: Creëren van een rondleiding waarin de beroemde vrouwen van de gemeente in de kijker worden geplaatst

Bedrag - €

Actie	Organisatie van een geleide wandeling om de vrouwen die hebben bijgedragen tot de geschiedenis van de gemeente in de kijker te zetten en meer in het algemeen om vrouwen uit de kunstgeschiedenis en de Brusselse geschiedenis zichtbaar te maken
Begroting	Plaatsen van een overheidsopdracht bij een gespecialiseerde vzw
Beschrijving van het bereikte resultaat	Het grote publiek bewustmaken van het onzichtbaar maken van vrouwen in de symbolische ruimte van Brussel Het grote publiek bewustmaken van het erfgoed van de vrouwen die de geschiedenis van de gemeente hebben gemaakt
Beoordelings-indicatoren	Aantal georganiseerde wandelingen Aantal deelnemers aan deze wandelingen Tevredenheidspercentage van de deelnemers (evaluatievragenlijst)

3.9. ALGEMENE DIENSTEN: ORGANISATIE, PERSONEEL, COMMUNICATIE, FINANCIËN, DEMOGRAFIE

Presentiegelden van commissies en jury's

Deze uitgave is genderbaar. Het doel kan zijn dat alle commissies in eerste instantie gemengd zijn (aanwezigheid van minstens 30% vrouwen of mannen), en uiteindelijk gelijk worden (50% vrouwen, 50% mannen).

Kosten voor de organisatie van examens

Bij de selectie van nieuw personeel zou een echte gemengdheid op het gebied van de door de gemeenten aangeboden beroepen en functies moeten kunnen worden bereikt. Er moet formeel een aanwervingsproces worden vastgelegd dat vrij is van genderstereotypen.

Opleiding van het personeel

Aangezien deze uitgaven genderbaar zijn, moeten de gemeenten ervoor zorgen dat vrouwen en mannen gelijke toegang hebben tot het opleidingssysteem (analyse van het aantal opleidingen dat door vrouwen en mannen wordt gevolgd, en ook het soort van opleiding, bijvoorbeeld of deze toegang geeft tot nieuwe functies of verantwoordelijkheden). De gemiddelde prijs van de door mannen en vrouwen gevolgde opleidingen is ook een belangrijke indicator.

De organisatie van opleidingen om degenen die verantwoordelijk zijn voor de aanwerving in staat te stellen zich bewust te worden van het effect van hun

eigen voorstellingen in het kader van hun praktijken en om een aanwervingsproces zonder discriminatie in te voeren, moet in categorie 2 worden ingedeeld.

Auteursrechten, honoraria, vergoedingen voor kunstenaars, docenten, vertalers, sprekers en gidsen

Het doel is om het geslacht van de door de gemeenten ingeschakelde deskundigen te diversifiëren en er tevens voor te zorgen dat de deskundigheid niet wordt gegenderd (om te voorkomen dat bepaalde expertisegebieden aan vrouwen (bv. gezondheid) of mannen (bv. oprichting van bedrijven) worden toegewezen).

De gemeenten zouden ook kunnen kijken naar het geslacht van de begunstigden van de georganiseerde evenementen, symposia en conferenties.

Administratieve prestaties van derden

Zij kunnen betrekking hebben op de communicatie van gemeenten: door de gemeente uitgegeven kranten of nieuwsbrieven moeten vrij zijn van seksistische stereotypen, voor iedereen bestemd zijn en regelmatig inhoud voorstellen die stereotypen bestrijden en de gelijkheid van vrouwen en mannen bevorderen.

Daarnaast zal erop worden toegezien dat alle media die de gemeenten kunnen gebruiken om informatie te verstrekken aan inwoners (berichten op bussen of aan bushaltes, op straat, op de radio en de televisie, op de sociale netwerken) geen seksistische stereotypen uitdragen.

Functiespecifieke technische prestaties van derden

Het kan gaan om een onderaanneming voor de animatie van een evenement, de huur van materiaal, de infografie van een communicatiecampagne enz.

Deze uitgaven kunnen in categorie 3 worden ingedeeld indien de gemeenten hun bereidheid willen tonen om samen te werken met dienstverleners die rekening houden met het thema van de gendergelijkheid en willen overgaan tot het opnemen van specifieke criteria inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen in de overheidsopdrachten.

Prestaties van derden voor de gebouwen

Het kan gaan om uitgaven in verband met de bewakingsdienst of het schoonmaken van de lokalen. In het kader van de desbetreffende overheidsopdrachten zou de genderdimensie kunnen worden opgenomen door te vermelden dat men wil werken met bedrijven die oog hebben voor gelijkheid en professionele gemengdheid en door dit tot een van de gunningscriteria te maken (in Frankrijk is er een clause inzake sociale integratie in overheidsopdrachten die kan worden gebruikt als hefboom voor de tewerkstelling van vrouwen in deze sectoren. Er is ook het beginsel van bijlage 7 bij de collectieve arbeidsovereenkomst voor schoonmaakbedrijven, dat ervoor zorgt dat het schoonmaakpersoneel - meestal vrouwen - kan blijven werken als er op een site van dienstverlener wordt veranderd.¹

<https://www.portail-des-pme.fr/ressources-humaines/nettoyage-en-entreprise-qu-est-ce-que-l-annexe-7>

Subsidies aan organisaties

De gemeenten zorgen ervoor dat zij nagaan in hoeverre de begunstigden van de subsidies nadenken over hoe zij vrouwen en mannen tegelijk kunnen bereiken in de acties die zij uitvoeren, over de medewerkers die zij aanwerven om deze acties uit te voeren, over de mix van hun teams van werknemers en vrijwilligers, over het aandeel van vrouwen en mannen in hun bestuur.

Specifieke verwijzingen naar de gevoeligheid van de gemeente voor gendergelijkheid zouden in de projectopropen kunnen worden opgenomen om de verenigingen aan te moedigen deze reflectie binnen hun eigen organisatie te bevorderen.

Onthaal- en vertegenwoordigingskosten

De gemeenten moeten ervoor zorgen dat de prijzen of geschenken niet worden gedifferentieerd naar geslacht (bv. geschenken voor kinderen voor sinterklaas).

Vergoedingen voor andere prestaties

Indien de gemeenten voor bepaalde activiteiten een beroep doen op een PWA, zouden ze ervoor kunnen zorgen dat deze jobs zowel vrouwen als mannen ten goede komen, in verhouding tot hun aanwezigheid in de doelgroep.

LINKS

pagina 23

Bron: Ligue de l'Enseignement
Quelle égalité filles/garçons dans l'enseignement ?

<https://ligue-enseignement.be/quelle-egalite-fillesgarcons-dans-lenseignement/>

pagina 28

Bron: RTBF
L'autre fléau : la pauvreté qui touche les femmes plus durement

<https://www.rtb.be/article/l-autre-fleau-la-pauvrete-qui-touche-les-femmes-plus-durement-10588116>

pagina 28

Bron: RTBF
Crise énergétique : la flambée des prix pénalise davantage les femmes, alertent les syndicats européens

<https://www.rtb.be/article/crise-energetique-la-flambee-des-prix-penalise-davantage-les-femmes-alertent-les-syndicats-europeens-11104774>

pagina 34

Bron: www.lesprosdela petiteenfance.fr

Egalicrèche : un programme expérimenté dans six EAJE de Toulouse

<https://lesprosdela petiteenfance.fr/bebes-enfants/psycho-pedagogie/lutter-contre-les-stereotypes-de-genre-des-la-petite-enfance/egalicreche-un-programme-experimente-dans-six-eaje-de-toulouse>

pagina 43

Bron: RTBF
Le sport, encore vecteur d'inégalités genrées

<https://www.rtb.be/article/le-sport-encore-vecteur-d-inegalites-genrees-10678042>

pagina 47

Bron: L'Echo
La Deuxième scène met en lumière les inégalités dans les arts de la scène

<https://www.lecho.be/culture/scenes/la-deuxieme-scene-met-en-lumiere-les-inegalites-dans-les-arts-de-la-scene/10288835.html>

pagina 51

Bron: Peoplesphere
Les données chiffrées quant à la présence des femmes sur le marché du travail ne mentent pas : le nombre et les compétences ne suffisent pas à installer l'égalité

<https://peoplesphere.be/fr/donnees-chiffrees-quant-a-presence-femmes-marche-travail-ne-mentent-nombre-competences-ne-suffisent-a-installer-egalite/>

pagina 55

Bron: Soralia
Femmes plurielles juin 2019 les femmes dans l'espace public

<https://www.soralia.be/accueil/femmes-plurielles-juin-2019-les-femmes-dans-lespace-public/>

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

Gewestelijke Overheidsdienst Brussel
Brussel Plaatselijke Besturen
Sint-Lazarusplein 2
1035 Brussel

www.plaatselijke-besturen.brussels

Coördinatie: Mélina Vanden Borre
Verantwoordelijke uitgever: Rochdi Khabazi
Grafische vormgeving: Trinôme
Wettelijk depot: 2023/14.404/9